

MINISTREACHD A' BHÌDH

Gus dèanamh cinnteach gum biodh biadh gu leòr ann don t-sluagh gu lèir tron chogadh, thug Ministreachd a' Bhìdh fiosrachadh, stiùireadh agus brosnachadh don t-sluagh: Glèidh corran bìdh; Ith na tha air do thruinnsear; Fàs do bhiadh fhèin.

Bhrosnaich Ministreachd a' Bhìdh an sluagh gu bhith a' fàs an glasaich fhèin gu lèir, agus a bhith a' cumail chearcannan airson uighean agus feòil, gus nach biodh dìth orra. Chaidh a ràdh ri mnathan-taighe gach grèim bìdh a bh' aca a chleachdadh.

Cuideachd, chuir Ministreachd a' Bhìdh sreath phostairean a-mach air an robh 'Dotair Curran' agus 'Peadar Buntàta'. Bha iad airson daoine a bhrosnachadh gus na bha ri fhaighinn ithe, agus gus ithe gu fallain. Tha e furasta currain agus buntàta fhàs nad ghàrradh agus rinn a' mhòr-chuid seo gus nach biodh dìth orra.

Fiù 's nach robh òran fhèin aig Pàdraig Buntàta!

Potatoes new. Potatoes old

Potato (in a salad) cold

Potatoes baked or mashed or fried

Potatoes whole, potato pied

Enjoy them all including chips

Remembering spuds don't come in ships

Buntàta ùr. Buntàta sean

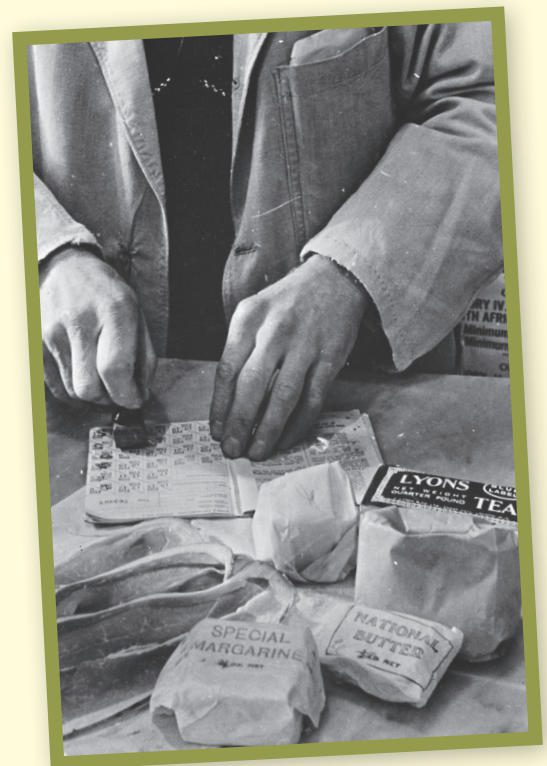
Buntàta (ann an sailead) fuar

Buntàta àmhainn, pronn no fràidht'

Buntàta slàn no ann am paidh

Ith do leòr, sliseagan cuideachd

Is cuimhnich nach tig buntàt' air bàta

Bha measan gann, leis nach robh ri fhaotainn ach measan a chaidh fhàs ann am Breatainn agus cha robh iad ri fhaotainn tric sna bùthan. Bhiodh ùbhlann, sùbhan-làir agus biadh eile nach robh air a raiseanadh ag adhbharachadh sreathan fada taobh a-muigh bhùthan.

Mar thoradh air raiseanadh agus gainnead bìdh, thuig an riaghaltas gur dòcha gum biodh e doirbh do theaghlaichean smaoinichadh air dòighean air dinnean a dhèanamh; chleachd e sanasan ann an irisean, 'boillsigidhean bìdh' ann an taighean-dhealb, agus prògram rèidio còrdte, The Kitchen Front, a bha air gach madainn an dèidh naidheachdan ochd uairean. Bha taisbeanaidhean bìdh sna bailtean mòra agus chaidh 'biadh fuadain' a chruthachadh. Chaidh crùbag fhuadain a dhèanamh le margarain, ugh agus càise, agus banana fuadain le curran-geal, bainne agus blas banana. Gus pigheann apracot fuadain a dhèanamh, chleachd na mnathan-taighe curran sgrìobte, silidh plumais agus blas almon.

- Chaidh leabhar raiseanan a thoirt do gach neach. Bha bileagan annta a dh'fhaodadh iad cumail no cleachdadh nuair a bha feum orra. Bheireadh neach na bùtha na bileagan a-mach mus toireadh e seachad an stuth.
- Bha diofar sheòrsaichean de leabhar raiseanan ann. B' e am fear bu chumanta fear buidhe-bhàn coltach ris an fhear a chì thu an seo (deas). Fhuair inbhich agus clann-sgoile an fheadhainn seo. Fhuair boireannaich a bha an dùil ri leanabh leabhraichean uaine leis gun robh bileagan a bharrachd acasan.
- Bha na bileagan airson biadh, agus na b' fhaide air adhart airson aodach.
- Cha robh luach airgid sna bileagan; cha robh annta ach dòigh air dèanamh cinnteach gun d' fhuair a h-uile neach cuibhreann cothromach de na bha ri fhaighinn.
- B' ann air 8 Faoilleach, 1940 (ceithir mìosan an dèidh don chogadh tòiseachadh) a thòisich raiseanadh air biadh.

An robh fios agad gun do thòisich biadh sgoile aig àm a' chogaidh?

Leis gun robh màthraichean ag obair uairean fada a' cuideachadh iomairt a' chogaidh, cha robh tìde aca biadh meadhan-latha ullachadh!

- Mar a lean an cogadh, dh'fhàs aran gann. Bhiodh sreathan taobh a-muigh bhùthan bho thràth sa mhadainn oir, ged a bhiodh bileagan aig daoine, cha robh cinnt sam bith ann gum biodh gu leòr arain don h-uile duine sna bùthan. Dheigheadh fathan timcheall gun robh bùth shònraichte an dùil im no biadh fhaighinn a-steach agus air ball dhèanadh na boireannaich sreath taobh a-muigh na bùtha.
- Bhiodh mòran bhùthan a' fosgladh dìreach dà latha no trì san t-seachdain air sgàth gainnead a' bhìdh.

Dh'fheuch feadhainn a bha a' fuireach faisg air a' mhuir fiù 's ri faoileag no dhà a ghlacadh a dheigheadh dhan phoit!

- B' urrainnear cur ri raiseanan le bhith a' cleachdadh stuthan nach robh air an raiseanadh, mar: aran (cha robh seo air a raiseanadh gus an dèidh a' chogaidh), gràin, buntàta, anablach, agus measan is glasraich. Bha bainne (tioram) dachaigh air a raiseanadh aig 1 phacaid gach 4 seachdainean.
- Bha siostam phuinean mìosail ann cuideachd. Gheibheadh gach inbheach 16 puinean. Dh'fhaodadh tu aon chnogan èisg no feòla a cheannach, no 21 punnd (900g) de mheasan tioram, no 8 punnd (3.6cg) de phònair sgoilte.

**Cuidichidh currain thu gus faicinn san dorchadas.
Bhiodh siud air leth feumail san dubhadh!**

- Dh'fhaodadh leanabanan, clann òg, agus boireannaich throm sùgh orainseir làidir, bainne agus ola-nan-trosg fhaighinn cuideachd bho Chlionaigean Slàinte.
- Bha e doirbh biadh a ghabhadh ithe a dhèanamh le dìreach beagan stuthan. A bharrachd air a' bhiadh a bha air raisean bha e fìor dhoirbh biadhan sònraichte a cheannach. Bhiodh sreath fhada ann an-còmhnaidh 's cha bhiodh fios agad am faigheadh tu cuid dhe na bha ga reic.
- Bha orainsearan, banathan agus cofaidh gann an-còmhnaidh. Bhiodh iad a' tighinn à thall thairis agus dh'fheumadh bàtaichean a' Chaidreabhais faighinn seachad air bàtaichean-aigeil nan Gearmailteach.
- Thug an gainnead air daoine a bhith cruthachail leis a' bhiadh aca. Bha mairtfeòil, muicfeòil agus uanfheòil uile air raisean ach fìor dhoirbh am faighinn, ach cha robh feòil eile. Cha robh feòil coineanaich no circe air an raiseanadh, mar eisimpleir. Cha robh na feòil eich, agus dhèanadh siud biadh glè bhlasta.

An robh fios agad gun robh lagh ann a chuir casg air a bhith a' biadh nan eun aig àm a' chogaidh?

- An-diugh bidh a' mhòr-chuid de dhaoine ag ithe deas-bhiadh, glasraich reòite, sliseagan-àmhainn, saileadan annasach, deochan milis, sùgh orainseir agus teòclaidean. Cha bhiodh iad sin ri fhaotainn idir, no bhiodh iad air leth tearc, tron chogadh.
- Ach, ged a dh'fheumadh sluagh Bhreatainn a' chùis a dhèanamh gun chuid de bhiadhan, bha raiseanadh a' ciallachadh gun robh iad air am beathachadh na b' fheàrr na bha iad sna 1930an (nuair a bha bochdainn mhòr ann).
- Mar thoradh air raiseanadh, fhuair a h-uile duine an aon bhiadh, biodh iad beairteach no bochd.

Cha do chrìochnaich raiseanadh gu 1954, NAOI BLIADHNA an dèidh don chogadh crìochnachadh. B' e feòil agus hama na rudan mu dheireadh a bha air an raiseanadh mus robh iad rim faotainn gu furasta.

CUIBHREANN SEACHDAINEACH

Tha an dealbh gu h-ìosal a' sealltainn raiseanan àbhaisteach aon neach airson seachdain.

Q. Am b' urrainn dhutsa a bhith beò air seo?

Dèan coimeas eadar seo agus na dh'itheadh tu ann an seachdain an-diugh.

Q. An itheadh tu barrachd a-nis? Ciamar a tha na seòrsaichean bìdh eadar-dhealaichte bho na dh'itheadh tu an-diugh?

DÈ MU DHEIDHINN PHEATAICHEAN?

- Ron Dàrna Cogadh, cha robh biadh pheataichean ann: gheibheadh peataichean an aon bhiadh 's a bh' aig na daoine leis an robh iad; glè thric dh'itheadh iad na corran bhon truinnsear. Lean seo tron chogadh.
- Nam biodh cearcan, calmain, mucan no coineanaich agad, dhèanadh iad biadh dhan teaghlach mu dheireadh thall nam biodh cùisean dona.
- Gu tric aig àm a' chogaidh chumadh daoine cearcan aig cùl an taighe, sa ghàrradh no air an lot gus uighean ùra fhaighinn.